

SOSYAL DEMOKRASİ Mİ, ATATÜRKÇÜLÜK MÜ?

8 Kasım 2023

Yıldırım Koç

CHP’de epeyce bir süredir ve özellikle de son yönetim değişikliği sürecinde, Atatürkçülük veya Kemalizm kavramları yerine sürekli olarak “sosyal demokrasi” kavramı kullanılıyor. 6 okta ifade edilen ilkelerin savunulduğu koşullarda Atatürkçülük veya Kemalizm yerine “sosyal demokrasi” anlayışını öne çıkarmak büyük bir hata veya çok bilinçli bir tavır. Sosyal demokrasinin köklerini ve dönüşümünü bilmeyenler böyle davranıyorsa, bu bir hatadır. Bunları bilip sosyal demokrasi savunuluyorsa, 6 ilkeye ve Kemalizme sinsice saldırıdır.

Bu tavrın bir “hata” olduğu varsayımıyla, kavramın köklerini hatırlatmakta yarar var.

Sosyal demokrasi kavramının ortaya çıkışı, işçi sınıfının siyasal alandaki örgütlenmesiyle bağlantılıdır.

Kuzey Amerika’da 1828-1834 döneminde 61 kent ve kasabada bağımsız işçi partileri faaliyet gösteriyordu. Ancak bunlar kendilerini “sosyal demokrat” olarak tanımlamıyorlardı. İngiltere’de 19. yüzyılın ilk yarısındaki Çartist hareket ve Robert Owen’in bir süre yönlendirdiği Büyük Ulusal Birleşik Meslekler Birliği de bu kavramı kullanmıyordu. Bu kavram önce Almanya’da gelişti, ardından bir süre İngiltere’de kullanıldı.

Almanya’da Ferdinand Lassalle 1863 yılında Alman Genel İşçiler Birliği’ni kurdu. Karl Marx’ın arkadaşları Wilhelm Liebknecht ve August Bebel de aynı yıl Alman İşçileri Birlikleri İttifakı’ni oluşturdu. Liebknecht ve Bebel 1869 yılında Eisenach Kongresi’nde Sosyal Demokrat İşçiler Partisi’ni kurdu. Bu örgüt ile Lassalle yandaşları 1875 yılında birleşerek Sosyal Demokrat Parti’yi oluşturdu. Bu örgütün 1891 yılındaki kongresinde Marksist bir program kabul edildi. İngiltere’de ise biraz vulgarize bir Marksizmi temsil eden Sosyal Demokrat Federasyon 1881 yılında kuruldu. Bu örgütün önderi Hyndman’dı. Marx’ın kızı Eleanor Aveling de bir süre bu partinin önderleri arasında yer aldı.

19. yüzyılın son çeyreğine girildiğinde, “sosyal demokrasi” Almanya’da işçi sınıfı hareketi ile Marksizmin bütünleşmesini temsil ediyordu; üretim araçlarının özel mülkiyeti yerine kolektif mülkiyetini savunuyordu. Alman sosyal demokratlarının kitleleşmedeki başarısı, örgütlenme ve çalışma biçiminin diğer bazı ülkelerde de kullanılmasını getirmişti. Rusya’da da 1898 yılında Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi kurulmuştu. Bolşevikler, bu partinin bir kanadıydı ve ancak 1917 sonrasında adlarını Komünist Partisi’ne dönüştürdüler.

19. yüzyılın son çeyreğinde sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesinde yeni bir aşamaya geçilmesiyle birlikte yeni ve güçlü bir sömürgecilik dalgası başladı. Emperyalist ülkeler, sömürgelemler yağması ve sistemli bir biçimde sömürülmesi temelinde önemli miktarlarda ekonomik artığa el koydu ve bu ekonomik artığın bir bölümünü kendi ülkelerinin işçi sınıflarına verdi. 19. yüzyılın kapitalizm karşıtlığına meyleden işçi sınıfları, Engels’in ifadesiyle, “burjuva proletarya”ya dönüştürüldü. Emperyalist ülkelerin işçi sınıfları, emperyalist sömürü sayesinde, kapitalist düzen içinde de ücretlerinin artabileceğini, yaşama ve çalışma koşullarının iyileşebileceğini gördü. Ancak bunu olanaklı kılan, emperyalist sömürüydü.

Bu koşullarda emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının ve onlara önderlik etme niyet ve çabasında olan siyasi partilerin önünde iki seçenek vardı: Ya üretim araçlarının özel mülkiyetine son verip toplumsal mülkiyetini gerçekleştirme doğrultusunda zor ve tehlikeli (ama onurlu) bir yola gireceklerdi; ya da emperyalist sömürüyü destekleyerek (onursuz bir biçimde) kapitalist düzen içinde durumlarını biraz iyileştireceklerdi. Büyük çoğunluk ikinci seçeneği seçti.

Sosyal demokrasi, bu ikinci seçeneğin ideolojisi halini aldı. Ancak isimlerdeki netleşme ancak 1917 sonrasında gerçekleşebildi. Birinci seçeneği seçenler, 1917 Bolşevik Devrimi sonrasında “komünist” adını kullanmaya başladı.

Bu ayrışma sonrasında sosyal demokrasi, işçi sınıfının, emperyalist sömürü temelinde ve kapitalist düzende daha uygun yaşama ve çalışma koşullarına kavuşabilmesi anlayışındır. Emperyalist ülkelerin işçi sınıfları, kendi ülkelerinin emperyalist yağmasını ve sömürüsünü destekleyerek, sofraya kısıntılarından

pay almaktadır. Bu payı alanlar, yalnızca işçi sınıfının kaymak tabakası olan işçi aristokratları değil, sınıfın tümüdür. Sosyal devlet veya refah devleti olarak ifade edilen uygulamalar da bu ilişkilerin sonucudur.

Almanya’da “işçi sınıfının yaşama ve çalışma koşullarını emperyalist sömürüye dayalı olarak kapitalist sistem içinde geliştirme” anlamında “sosyal demokrasi”nin ideolojik önderliğini (Frederick Engels’in yakın arkadaşı) Eduard Bernstein (Engels’in ölümünden sonra) yaptı. Bernstein, bu süreçte, İngiltere’de 1883 yılında kurulmuş olan Fabian Derneği’nden de etkilendi. Fabianlar emperyalizmi savunuyor, emperyalizmin sömürgelerde ilerici bir rol oynadığını ileri sürüyorlardı. Bernstein bu yıllarda Fabianlarla sık sık görüştü; 1896-1898 yıllarında yayımladığı makalelerle kapitalist düzen içinde işçi sınıfının durumunun iyileştirilebileceğini savundu. Daha sonraki yıllarda Alman Sosyal Demokrat Partisi’nden dışlandıysa da, emperyalist sömürünün sağladığı olanaklar ağır bastı ve Alman Sosyal Demokrat Partisi, günümüzdeki sosyal demokrat biçimini aldı.

Cumhuriyet Halk Partisi, anti-emperyalist bir mücadele sürecinde “halkçılık” ilkesi temelinde kuruldu.

Emperyalist ülkelerin sosyal demokratları, sömürgeleri yağmalayarak kendi işçilerinin yaşam koşullarını düzeltirken, halkçılık anlayışıyla hareket eden CHP, 1930’lu yıllarda iktisadi devlet teşekküllerinde bu yoksul ülkenin sınırlı olanaklarıyla birer sosyal devlet vahası yarattı; koruyucu hekimlikte ve eğitimde büyük atılımlar gerçekleştirdi.

Günümüzde de Avrupa’nın sosyal demokratları emperyalizmi savunmakta ve sermayedar sınıflarını ve devletlerini desteklemektedir. Türkiye’nin özellikle günümüzdeki ihtiyacı sosyal demokrasi değil, anti-emperyalist, cumhuriyetçi, laik, halkçı, milliyetçi, devletçi ve devrimci Kemalizm’dir.

Emperyalist ülkelerin sömürüye dayalı sosyal demokrasisine öykünmek yerine, Kemalizm’i savunmak ve hayata geçirmeye çalışmak daha doğrudur.